

FNSiN

NOS

Nr 1 2014 Årgång 36

Medlemsorgan för Föreningen Natur och Samhälle i Norden

Föreningen Natur och Samhälle i Norden (FNSiN)

FNSiN grundades år 1973

Ur föreningens stadgar:

”§2 Föreningen skall samla intresserade av natur och samhälle i Norden till allsidiga studier därav. Genom studieverksamhet, föreläsningar, exkursioner och publikationer skall Föreningen sprida kunskap om natur och samhälle med huvudinriktning på Norden. Föreningen är en religiöst och partipolitiskt obunden ideell förening.

§3 Föreningens huvudsakliga intresseområden är Danmark, Finland, Färöarna, Grönland, Island, Norge, Sverige och Åland samt områden med historisk eller annan **anknytning till länderna i Norden.**”

FNSiN samarbetar med Studieförbundet Vuxenskolan och med andra föreningar. FNSiN ingår i Förbundet för Ekoparken. Läs mer på vår hemsida www.fnsin.nu.

Föreningens adress:

c/o Erik Elvers
Illerstigen 28
170 71 Solna

Träfflokal Baltzar har adress

Baltzar von Platens gata 11, Stockholm

Medlemsavgiften 2014

Fullbetalande medlem 160 kr
Ny dito efter 1/7 80 kr
Familjemedlem 80 kr

Plusgiro: 67 01 50- 2

Medlemsavgifter och beställning av skrifter

NOS redaktion: Bente af Edholm, Erik Elvers, Soili Bisi Ström (adresser, se styrelsen), Anders Schærström

Ansvarig utgivare Anders Schærström,
Kometvägen 49, 183 48 Täby;
08-758 30 03; 070-693 91 28
anders.schaerstrom@telia.com

Material till NOS skickas till:
nos.fnsin@gmail.com

NOS har ISSN: 0348-7970

NOS utkommer 4 ggr/år.
Manusstopp 1 dec/mars/juni resp. sept.

Internet: www.fnsin.nu

e-post : info@fnsin.nu

Tryckt hos: Författares Bokmaskin, Stockholm

FNSiN, styrelse

Ordförande
Bente af Edholm
Fritiofsvägen 4
182 54 Djursholm
08-622 55 25; 070-400 01 99
bente.fnsin@gmail.com

Vice ordförande:
Erik Elvers
Illerstigen 28
170 71 Solna
08-85 84 88(b)
E.elvers@bredband.net

Sekreterare
Camilla Berg
Fredrikslundsvägen14
168 34 Bromma
08-26 25 84
camilla_berg@spray.se

Sekreterare
Sara Mariasdotter
Kyndelgränd 7
135 36 Tyresö
08-7426673; 076-8008837
hibiskus47@hotmail.se

Kassör:
Lars Innings
Dalgårdsvägen 55
121 33 Enskededalen
08-7741253; 070-2962973
lars.innings@telia.com

Övriga ledamöter
Anders Tunevi
Swedenborgsgatan 21
118 27 Stockholm
08-7202267; 070-5683513
anders@anderstunevi.se

Birgitta Traxel
Vesslevägen 40nb
167 67 Bromma
08-25 03 35 (b)
Birgitta.traxel@gmail.com

Henrik Hansson
Klippgatan 8 C, 4 tr
171 47 Solna
08-730 31 56; 070-319 01 50

Nina Bohigas
Torneågatan 33,
164 79 Kista
070-454 77 24
Nina_bohigas@hotmail.com

Soili Bisi-Ström
Fatburs Kvarng.14
118 64 Stockholm
08-19 12 52 (b)
070-370 07 75
bisi-strom@bredband.net

Webbansvarig:
Monika Kristensson
Sickla Kanalgata 12
120 67 Stockholm
08-641 50 11 (b)

Kontaktperson,
FNSiN Östergötland
Håkan Bley
Sköldvägen 18
61633 Åby
011-63169 (b) 011-191125 (a)

Våra böcker:

	normal	medlem
De goda ogräsen	75	50
Gotska Sandön, ny	100	75
Kall ökensand	75	50
Spetsbergen	50	30
Tyresta	20	10
	(Porto tillkommer)	

Beställ genom Eva Innings 08-774 12 53;
eva.innings@telia.com.

Omslagsbilder:

Framsidan: Denna indiska vattenbuffel vid Ganges strand kunde man se när Bente visade filmer från Indien den 11 november i Baltzar. Foto: Bente af Edholm

Baksidan: **Skattvårderskan vid Tullbron i Falkenberg. Syftar på sägnen om Åtrajungfrun som vid en belägring gömde stadens skatter.** Staty nära Tullbron i Falkenberg. Foto: Anders Stålnacke

Ordföranden har ordet

Ett år är tillända. 2013 blev ett jubileumsår för föreningen. Föreningen Natur och Samhälle i Norden kan med stolthet se tillbaka på de 40 föreningsåren. De har varit fyllda med allt från strapatsrika expeditioner till fjärran land, konditionshöjande utflykter i storstadens närhet, intressanta föredrag och bildvisningar för vetgiriga åhörare samt publicering av skrifter, till lugnare former av exkursioner såsom landskapsresorna, eller tillsammans myskvällar med högläsning.

Vi har under året som gått vid flera tillfällen uppmärksammat FNSiN's 40 år som förening. Senast den 16 november. Detta 40-årsjubileum lockade många föreningsmedlemmar att delta i firandet. Det blev trängsel runt tårtor och bakverk med kaffe, the och en hel del festligt bubbel. Hyllningstal blandades med mingel, nostalgiska återblickar, berättelser och bildvisningar - både digitalt och papperskort samt tidningsartiklar. Många minnesvärda händelser delgavs de förtjusta deltagarna och inte minst Hasse Weimers filmer från Grönlandsresorna, bla 1974, blev mycket uppskattade. Dessutom visade och berättade Hasse om ett grönländskt harpunspjut och myskoxeskinn som han hade med sig. Vi gratulerar FNSiN och önskar ett fortsatt långt liv för föreningen!

Nu är det vinter och skidan den slinter!

Snart får vi förhoppningsvis också höra skridskoskären ljuda över isarna. Skid- och skridskoåkning är återkommande teman bland många FNSiN-medlemmar. Ett härligt sätt att njuta av vintervädrets möjligheter - och mycket lämpligt att göra tillsammans! **GOTT NYTT FÖRENINGÅR!**

Önskar Bente

Minnen från Halland

Bexells talande stenar

Ankomstdagens eftermiddag ägnades åt ”Bexells talande stenar” i Torstorp / Toppbjär ca 3 mil från vandrarhemmet. Alfred Bexell, 1831-1900, var godsägare och riksdagsman och han lät hugga in ett stort antal tänkespråk och ca 550 namn på (mer eller mindre) kända personer på klippväggar och stenar under 1880- och 1890-talen. Skälet var möjligen att stödja några stenhuggare i små omständigheter. Texterna föll sedan i glömska och täcktes av mossa, men år 1925 rådde en familj på en utflykt i skogen få syn på några bokstäver på en sten, och när man skrapade undan mossan fann man hela texten (J MÄTLIGHETEN AF NJUTNINGEN LIGGER NÅGONTING ELEGANT). Man fann flera texter på stenen, och nästa dag återvände man med redskap och lyckades få fram ytterligare texter. Med tiden har många personer medverkat i efterforskningarna, bl a medlemmar i Grime-tonens hembygdsförening. För den som vill läsa mer om dessa märkliga minnesmärken rekommenderas boken *Bexells talande stenar* (Varberg 1995) av **Margareta Strömbom, barnbarnsbarn** till A Bexell. Boken på knappt 200 sidor innehåller, förutom sentenserna och namnen, mycket om Bexell, stenhuggarna, upptäcktshistorien och detektivarbetet att identifiera namnen.

Urvalet av namn är minst sagt brett. Här finns Nils Dacke, (Bellmans) Movitz, (skalden) Lucidor, Lindsköld (statsman på 1600-talet), Nena Sahid (indisk prins och upprorsledare), (filosofen) Seneca och Berch (svensk national-ekonom på 1700-talet) för att bara ett fåtal.

Stenarna finns samlade i några grupper i ett ganska stort område, ca 5 km i öst-västlig riktning. Det var väl skyltat och inget problem att hitta fram till en parkeringsplats varifrån vi följde en liten väg och olika stigar. Förutom stenarna var hela området en upplevelse med sina flyttblock, höga bergväggar och vackra skog.

Knarren Galten

Vandrarhemmet i Rödlax låg bara någon kilometer från stranden, där det finns en liten hamn **Galtabäck och dit det även pekar ”båtmuseum”**. År 1928 fann man mellan Galtabäck och Gamla Köpstad (föregångare till Varberg) strax norrut rester av ett skepp från omkring år 1100. Det var ett handels skepp, knarr, som kan ha använts för transport av det järn som under tidig medeltid framställdes i trakten. Det var 14 m långt och **4 m brett, i huvudsak byggt i ek. Det är det första vetenskapligt dokumenterade skeppsfyndet i Sverige.** Museichefen i Varberg Albert Andersson, senare Sandklef, ägnade stort intresse åt

fyndet som nu alltså finns i museet i Galtabäck. Nära fyndplatsen för skeppet, Galtabäck 1, har man funnit ett systerskepp Galtabäck 2. Det har undersökts och dokumenterats men inte grävts upp.

Åren 2004-07 byggdes en kopia av skeppet som seglas av föreningen Galtabäcksskeppets bygglag. Ett par dagar efter vår hemresa skulle det vara segling, och kopian låg i hamnen. Gunnel och jag, som gick ner dit sista kvällen, ägnade en tacksam tanke åt de entusiastiska och kunniga personer som med sitt arbete bevarar och sprider kunskap om olika delar av vårt kulturarv.

Fjärås Bräcka

Norra Halland har ett sprickdalslandskap, där dalar och bergsryggar oftast löper i SO-NV-riktning, medan en lång serie istida avlagringar med mäktiga ändmoräner löper på tvären mot dem. Den största av dessa är Fjärås Bräcka. Den jättelika grusvallen dämmer upp Hallands största sjö, Lygnern. Uppe från toppen ser man sjön inåt landet, och långt ut åt väster Kungsbackafjorden. Det ger en slående bild av hur landet höjt sig – en gång låg isranden vid havsstranden. Den bildades under en kyligare period, kanske 1000 år lång, för 13000 år sedan när avsmältningen av inlandsisen tillfälligt stannade upp. En text säger att det här är enda platsen i Sverige där man samtidigt ser en stor sjö och havet, men vi tänker på Slussen i Stockholm och håller inte med. Uppe på heden växer bl a ljung och backtimjan.

Bräckan är av internationellt intresse bland geologer, och tillsammans med Lygnern är Fjärås Bräcka också klassat som område av riksintresse för naturvård.

Ordet bräcka är samma ord som brink, väst-

svensk respektive östsvensk form (assimilation, samma typ av skillnad som i t ex sopp/svamp, kläpp/klimp, klitt/klint och glytt/glunt).

Vi går ner till Lygnerns fina sandstrand, men tiden medger tyvärr inte något bad. Däremot går vi till den kolerakyrkogård som finns i västra slutningen, nära Li järnåldersgravfält med dess över 100 resta stenar. Kyrkogården inrättades under epidemin 1834, då läget ansågs minska risken för smittspridning. Där finns några gravstenar och en minnessten från 1954.

Erik Elvers

Sällstorp

Kyrkan

”Här har människor samlats i många århundraden, både i glädje och sorg. Kyrkorummet med dess inredning och utsmyckning skall tillsammans med det som sker i gudstjänsten hjälpa människor att finna vägen till Gud.”

Vi sitter i den vackra kyrkan och ur högtalaren får vi, via ett inspelat band, kyrkans historia berättad för oss. Den som läser är den tidigare kyrkoherden Hans Ivarsson.

Det var år 1194 som cisterciensermunkar från Själland anlade ett kloster vid Äs söder om Viskans mynning. Munkarna var ute på arbete om dagarna, ibland långt ifrån klostret, och vid 1200-talets mitt byggdes ett kapell i Sällstorp där munkarna kunde hålla sina tideböner. Kapellet byggdes med tiden ut och blev Sällstorps kyrka. Kyrkan har sedan byggts till och om många gånger.

En grundlig restaurering av kyrkan gjordes i början av 2000-talet. Det målade innertaket drar blicken uppåt och där finns mycket att se. I medaljonger runt hela taket finns ord och bilder som symboliserar de kristliga dygderna. Kyrkan har ett votivskepp som dateras till 1500-talets senare hälft. Det är en av de äldsta fartygsmodeller som finns i Sverige.

En pilgrimsled gick i gamla tider från Skåne via Sällstorp på väg mot Nidaros i Norge.

Innan vi lämnade kyrkan bjöd kyrkvärden Gunnilla Edvardsson oss på hembakad kaka och kaffe eller flädersaft.

Gunnel Wallén

Skvaltkvarnar

Från kyrkan blev vi lotsade till Kvarndalen av Sigvard Edvardsson och Herbert Johansson, som representerade Veddige-Ås-Sällstorps hembygdsförening.

Ulvatorpsbäcken som rinner genom Kvarndalen hade på 1800-talet kanske så många som 14 stycken så kallade husbehovskvarnar. I dag finns åtta skvaltkvarnar bevarade. Två stycken är så väl underhållna att de går att driva vid speciella tillfällen. Herbert visade och berättade för oss

hur en skalkvarn fungerar.

En brant stupande träränna leder vatten från en fördämning till ett horisontellt liggande skovelhjul, som är placerat under kvarnen. En vertikalaxel går från hjulet genom den undre kvarnstenen och upp till den övre stenen. Den undre stenen ligger fast. Man kan reglera avståndet mellan kvarnstenarna och därmed grovleken på mjölet. Kvarnarna bevaras idag som kulturminnen.

Gunnel Wallén

Steningekusten

Den fjärde dagen på augustis Hallandsresa, gjorde vi en avstickare till Steningekusten. Steningekusten är det nya namnet på de gamla naturreservaten Stensjöstrand och Steninge. Reservatet består av en kuststräcka som delas mellan Halmstad och Falkenberg, med en natur som är både karg och storslagen. Stenstränder, sandmarker och klapperstensfält, bryter fram på den öppna kusheden. Solnedgången där, sägs vara en av Sveriges allra vackraste. Den förmiddag vi besökte reservatet, tornade gråsvarta oväders-

moln upp sig över den långsträckt horisonten. Ett inte mindre mäktigt skådespel...!

Under århundraden, har området använts som betesmark, och ljungen (en för Halland typisk växt) har bränts av med jämna mellanrum. Det har skapat en flora och fauna som är beroende av att markerna hålls öppna. Vid 1900-talets början upphörde ljungbränningen, men i.o.m. ombildandet till naturreservat på 70-talet har man lyckats återskapa ett öppet landskap. Bl.a. har man använt sig av 'fyrfota naturvårdare' i form av betande isländshästar och får. I den inhemska faunan, kan

man också (om man har tur) få syn på fem av Sveriges sex kräldjursarter: den rödlistade hassel snoken, huggorm, snok, kopparödla och skogsödla - alla fridlysta. Den turen hade dock inte vi. Men gott om sjöfågel fanns det - speciellt på fågelskyddsområdet Fågelholmarna, som gick att besöka, eftersom det inte var häckningstid, då vi var där. Till reservatet hör även en lövblandskog. På våren kan man höra grönsångare, bofink, rödhake, koltrast och trädpiplärka konserter bland löven.

Till reservatets trettiofem rödlistade arter, hör växterna kust- samt klockgentiana (med en intensivt blå färg). På den senare blommans knoppar, lägger (den likaledes rödlistade) fjärilen alkonblåvinge sina ägg, och livnar sig på dem, under sin första tid som larv. Efter några veckor faller larven ner på marken och blir liggande, tills den upptäcks av en rödmyra. Därefter börjar ett fascinerande samspel

Myran tar med sig larven till myrkolonins 'larvbarnkammare', där den blir matad och ompysslad i nära ett år, innan den förpuppas för att bli fjäril. Förklaringen till denna märkliga symbios, är att larven avsöndrar en doft som får rödmyrorna att tro att den är en myrlarv!

I slutet av 1800-talet, präglades trakten kring Steninge av stenbrytning. Slitstark ådergnejs bröts för att användas som gatsten. Denna sten skeppades ut från Stensjö hamn, som låg straxt innanför Fågelholmarna. Fortfarande kan man se spåren av järnvägsbanken som ledde ner till hamnen. Traktens stenindustri hade sin storhetstid från år 1890 och fram till första världskriget,

då verksamheten avstannade. Som mest sysselsatte stenbrytningen hundratals personer.

Det främsta syftet med naturreservatet är att ge allmänheten möjligheter till friluftsliv och naturupplevelser! Besökare ska kunna se, uppleva och lära från områdets olika naturtyper, arter, geologi och historia. Men reservatet ska även främja vetenskapliga studier och inventeringar. Syftet ska nås genom att, bl.a.:

- Heddar och sandmarker sköts så att rödlistade arter, knutna till dessa miljöer gynnas
- Stränderna ska hävdas och vattnet skyddas mot kemisk påverkan
- Land- och vattenmiljöerna skyddas mot exploatering av den fysiska miljön
- Området skyddas mot tillförsel av ämnen som kan påverka vegetation och fauna
- Fåglar fredas från besökare på Fågelholmarna och omgivande vatten under häckning
- Nya kunskaper om hotade och hänsynskrävande arter och naturtyper beaktas
- Området hålls tillgängligt för allmänheten

(Man kan bada från sandstrand och klippor. Caféer, restauranger, parkeringsplatser samt bra busskommunikationer finns i området.)

Sara Mariasdotter

Storradiostationen Grimeton

Strax utanför Varberg ligger ett ovanligt väl bevarat monument över den tidiga trådlösa kommunikationstekniken. Stationen, som uppfördes 1922 till 1924 på ett 110 hektar stort område, består av sändare, torn med antenner, samt en stationsby med personalbostäder. Anläggningen är ett utmärkt exempel på förelektronisk teknik, ett levande industriminne och numera det enda kvarvarande exemplaret av sitt slag i världen. Av de ursprungligen två stora långvågssändarna har den ena kunnat bibehållas i körbart skick.

Under 1:a världskriget bröts alla kabelförbindelserna, som då användes för telekommunikation, av de stridande parterna. Avbrott i den viktiga telegrafin ville Sverige inte råka ut för igen. Den svenska riksdagen beslöt 1920 därför att uppföra en storradiostation för att med långvåg kunna sända trådlös telegrafi. Stationen kom i mycket att baseras på teknik utvecklad av svenskamerikanen Ernst Alexandersson, då anställd av det amerikanska företaget RCA. Sändaren blev en del i ett världsomspännande nätverk av 18 radiostationer som hade sitt nav på Long Island i Amerika. Storradiostationen placerades vid Grimeton där terrängförhållandena medgav fri passage åt radiovågorna ut över Atlanten.

Rent tekniskt består Alexanderssons 200 kW storradiosändare av fyra delar som samverkar. En växelströmgenerator som genererar all den effekt som behövs. Ett kontrollsystem för att hålla hastigheten konstant med ytterst små avvikelser. Därtill ett moduleringsystem som kon-

trollerar generatorns fulleffekt och en multipelantenn med 5-6 gånger högre effekt än dåtidens konventionella horisontalantenn. Sändarna var dubblerade för att man skulle kunna sköta underhållet på det vilande aggregatet medan man sände på det andra. Normalt skiftade man sändare kvartalsvis.

Samtidigt med Grimeton uppfördes en mottagarstation i Kungsbacka för att kunna ta emot radiosignalerna från Amerika.

Den första sändningen från Grimeton till Long Island skedde i oktober 1924 och stationen öppnades för allmän telegramtrafik i december samma år. Radiokommunikation blev också till stor

nytta för sjöfarten, såväl för fiskebåtar som för handelsfartyg och marinens ubåtar.

År 2004 upptogs Grimeton på Unescos lista över världsarv. Grimeton är det enda av Unescos världsarv som kan besökas på distans. Stationens anropssignal är SAQ och några gånger per år sänds fortfarande telegram ut i etern och kan avlyssnas av den som har lämplig radiomottagare

Ander Stålnacke

Karl XII:s kulknapp

Karl XII stupade som bekant 30 nov 1718 (gamla systemet) vid belägringen av Fredrikstens fästning.

Enligt sägnen sköts han i löpgraven av en av sina egna. Eftersom han var "hård mot kulor" - varje kväll tömde han sina stövlar på kulor avskjutna av fienden, men som bara hade trillat av honom - var man tvungen att använda sig av något som tillhörde kungen själv.

En knekt vid namn Nordstierna fann en kulknapp i löpgraven där kungen blivit skjuten; eventuellt sköt han själv kungen. Han åkte sedan hem med knappen till Deragård i Öxnevalla, men fick samvetsqual och svårt att sova. På inrådan av en präst slängde han knappen i ett buskage, som sedermera blivit förvandlat till ett grustag.

Med hjälp av denna sägen återfanns knappen 1924 av smedmästare Carl Andersson. Efter

några år lämnades knappen till intendenten vid Varbergs museum Albert Sandklef.

Sandklef drev sedan ihärdigt kulknappsteorin, främst genom sin bok "Carl XII:s död" från 1940. Tyvärr var inte knappen utställd på museet när vi var där.

Gunnar Sjödin

Äskhult

Syftet med kulturresevatet är att bevara Äskhults by, en för landet unik kulturhistorisk helhetsmiljö.

Byn Äskhult är unik i sitt slag genom att den ålderdomliga bebyggelsen aldrig flyttades ut från bykärnan i samband med 1800-talets skifte. Den täta bebyggelsen runt bytorget har en tydlig 1700-talskaraktär vilket förstärks av omgivande landskap med allmogeåkrar, kålgårdar (kåksträdgårdar) och hamlade träd..

Byn utgörs av fyra gårdar som ligger på toppen av en moränrygg. Tre av bostadshusen är uppförda under 1700- och 1800-talen medan den fjärde och äldsta flyttades hit på 1970-talet. Gårdarna Göttas, Jönsas och Bengts fick sina namn efter ägare på 1700-talet. Den fjärde gården heter Derras vilket betyder grannens. Byn omnämns första gången 1592, då under namnet Escholt. I Hallands landskapsbeskrivning från 1729 framgår det att Äskhult var fattigt. Ängen var mager och trådlös, och betesmarken bestod av berg. Byn bestod då av fem bostadshus, tre

uthuslångor och en skvaltkvarn. Äskhult var bebodd och brukad ända in på 1960-talet.

Äskhults by genomgick såväl storskifte (1825-27) som laga skifte (1859-65). Skiftena innebar att de små tegarna delades upp i större sammanhängande enheter vilket tillsammans med nya odlingslandskap resulterade i ett mer rationellt jordbruk. I många fall innebar skiftenas markägoförändring att gårdarna flyttades ut från byn till de nya ägorna. I Äskhult kunde dock skiftena genomföras utan att gårdarna flyttades.

Camilla Berg

Bilderna till Hallandstexterna är tagna av Anders Stålnacke

Metaller och metallnamn

Metaller har sedan länge varit betydelsefulla för mänskligheten. Guld, silver, koppar och bly var kända och bearbetades redan för 6000-7000 år sedan, järn sedan ca 1500 år f. Kr och det har liksom legeringen brons fått ge namn åt en historisk period (legeringar består av två eller flera grundämnen, av vilka minst ett är en metall, och har metalliska egenskaper). I Sverige utvann man järn ur myrmalm, kallat rauði (ordet besläktat med röd och ett gammalt germanskt lån i finska, t ex i 'rautatie' järnväg).

Ordet metall kommer från grekiskans *me'tallon*, eg gruva, bergverk. Metaller är enkla grundämnen som utmärks av formbarhet, ogenomskinlighet, en särskild glans (metallglans) samt förmåga att leda värme och elektricitet. Deras smältpunkter ligger mellan -39°C (kvicksilver) och 3400°C (volfram), och ungefär 4/5-delar av alla grundämnen är metaller. Man brukar, efter deras täthet, dela in dem i lättmetaller (mindre än ca 5 g/cm^3 , 15 st t ex magnesium, aluminium och titan) och tungmetaller (ca 75 st).

Ädelmetaller, t ex guld, silver och platina, har ofta högt värde och oxiderar inte i luft, med Nordisk Familjeboks förklaring för 100 år sedan "emedan de ega ringa frändskap till syre". De besitter en betydande status, t ex som medaljvalörer, och "guldkantade papper" (ursprungligen brittiska statsobligationer) är väl alltjämt ett begrepp. De av oss som läst Fritjofs saga minns kanske raderna "Björn och Fritjof sutto båda vid ett schackbord, skönt att skåda. Silver var varannan ruta och varannan var av guld".

På sin tid bestämdes i lag vilken vikt fin metall mynten skulle innehålla. För att återigen citera Nordisk Familjebok skriver den "numera är i nästan alla civiliserade länder hufvudmyntet af guld, och man har sålunda guldmyntfot". Många länder hade omkring 1870 infört guldmyntfot som bestod fram till första världskriget (citatet ur Familjeboken är från 1912). Guldmyntfoten återinfördes i en del länder på 20-talet för att ånyo avskaffas under depressionen i början av 30-talet, men ännu långt in på 60-talet stod det på 50- och 100-kronorssedlarna att de vid an-

fordran skulle inlösas med guld av Riksbanken, enligt lagen om rikets mynt av den 30 maj 1873”. Lagen ifråga hade dock då länge upphävts ett år i taget. Den stipulerade när den infördes att huvudmyntet 10-kronan skulle innehålla 1/248 kg guld, vilket med dagens guldpris drygt 325 kr/kg ger ett värde på drygt 1300 kr (10 kr 1873 motsvarar nu, genom inflationen, knappt 500 kr; guldvärdet har ökat mer än KPI).

Metallens och legeringars namn på svenska är förstas inlånade från andra språk, med undantag för det ovan nämnda rauði. Några av dem har följande bakgrund, enligt Hellqvists etymologiska ordbok:

Bly: besläktat med ord för ’glänsa’, möjligen även med ’blå’.

Brons: av ortnamnet Brundusium, nu Brindisi, där det i forntiden fanns berömda bronsfabriker.

Guld: äldre gull, i avljudsförhållande till fornslaviska zlato och besläktat med ’gul’ och ’honung’.

Järn: dunkelt ursprung.

Koppar: besläktat med namnet Cypern (grekiska Kypros), men så vitt jag minns är det oklart om ön gett namn åt metallen eller tvärtom.

Mässing: möjligen är ordet kommet från en österländsk beteckning för koppar, t ex nypersiska ’mys’.

Silver: ursprunget förefaller vara dunkelt. Stammen arg- i latinets argentum, som går igen i flera språk, är besläktad med grekiskans argos = vitglänsande och i många språk betecknar det ordet även pengar, jämför dock svenskans ’stålar’.

Stål: kan föras tillbaka till ett avestiskt ord för hård.

Tenn: möjligen av keltiskt ursprung, då forntiden viktigaste fyndplats låg i Cornwall.

Det kan också nämnas att beryllium användes i glasögon, därav ordet brillor (tyska Brillen).

Metaller och legeringar är förstas användbara i personnamn. Förekomsten av någ-

	Förnamn			Efternamn
	m	kv	summa	
Guld	3	3	6	6
Gull	5	1 034	1 039	169
Silver, Silfver	82	12	94	624
Koppar	2	0	2	0
Bly	0	1	1	74
Platina	0	1	1	0
Brons	0	0	0	7
Stål, Ståhl	5	0	5	6 156
Mässing, messing	0	0	0	190
Järn, Jern	9	0	9	708
Kol, Kohl	3	0	3	52
Metall	0	0	0	8
Malm	4	3	7	6 410

Tabell: Förekomsten av några metaller—samt kol och malm — i namn.

ra, enligt SCB:s namndatabas i början av mars 2013, framgår av tabellen nedan. Jag har skilt mellan guld och gull eftersom gull är flertydigt. Urvalet är inte heltäckande, jag har räknat med att t ex Molybden eller Zirkon inte förekommer som namn men har inte kontrollerat, men jag hade i och för sig inte räknat med att stöta på platina. Vidare finns förstas många olika sammansättningar som Guldberg (ca 30 st), Gullberg (ca 3000) och Silfverling (ca 60) men inte heller det har jag inventerat. Vill/hinner någon NOS-läsare göra en mera fullständig undersökning...?

Att Stål är vanligt beror rimligen på att det använts som soldatnamn

Erik Elvers

På cykel i nordöstra Jylland - några intryck och eftertankar

Utsikt mot Skagens udde från Skagens fyr. Foto: Lars-Olov Wallin

Efter att vi diskuterat planerna i en något större krets blev det till sist vi tre – Anders, Björn och Lars-Olov – som i augusti 2013 ägnade en vecka åt att cykla i nordöstra Jylland.

En strategisk planeringsfråga var om vi skulle cykla mellan inkvarteringarna eller ta tåg och buss mellan utgångspunkter för dagturer. Det blev så att vi logerade på vandrarhem i Frederikshavn (3 nätter), Ålborg (2 nätter) och Rønde (en natt). Vandrarhemmet i Frederikshavn var utmärkt, mycket praktiskt beläget, nära till hamnen och turistbyrån men ändå lugnt (bortsett från måsar och trutar som vaknade tidigt). Varje morgon dukades en härlig frukost fram. I Ålborg ligger vandrarhemmet i utkanten av staden, men i en desto grönare omgivning, nära fjorden och en småbåtshamn. Själva byggnaderna var däremot mera slitna. I det lilla idylliska samhället Rønde fann vi i logi i ett fräscht och trevligt vandrarhem med vidsträckt utsikt över backar och vatten.

Ska man ta med egen cykel eller hyra? Det var en av de stora frågorna när vi planerade. Ett problem är att ta sin cykel till Danmarksfärjan,

eftersom SJ-tågen inte tar cyklar. Till slut blev det så att Lars-Olov tog med sin cykel, medan Anders och Björn hyrde på plats, dvs. på vart och ett av de tre ställen där vi bodde samt på Læsø som vi gjorde en dagtur till. På de danska tågen är cyklar välkomna, men utrymmet är begränsat. På snabbtågen måste man boka plats, men på lokaltågen måste man chanssa. När vi reste från Ålborg till Århus kom Lars-Olov över den sista cykelplatsen på tåget – två till skulle inte ha fått plats. På lokaltåget från Frederikshavn till Skagen fick vi in tre cyklar, men det var tur. Det blev så småningom fullt. De cyklar vi hyrde eller lånade (på Frederikshavns turistbyrå) var av varierande kvalitet – från ganska bra till utmärkt, bortsett från den tungtrampade lå-necykeln.

Visst är Danmark på många sätt ett cykelvänligt land. Men platt? Ingalunda. Visst finns det områden som är mycket lättcyklade, men det finns också rejäla backar och stigningar. Det står ju t.o.m. i nationalsången: ”*Det bugter sig i bakke, dal ...*” I utkanten av Frederikshavn tog vi oss upp för en backe med 16 procents lutning. Norr om Ålborg, är terrängen också nog så kuperad.

Kaløsslottet, nära Rønne.
Foto: Björn Setterberg

För att inte tala om Mols Bjerger på halvön Djursland. Men vackert är det.

Den danska cykelvänligheten visar sig också i form av många separata cykelvägar och bra cykelkartor.

Fast det hände faktiskt att vi körde vilse, när skyltningen var en aning otydlig.

I Skagen gjorde vi det man naturligtvis måste göra. Vi ågnade en god stund åt konstmuseet och tog oss ut till Grenen med hjälp av Sandormen – traktor med släpvagn.

I Frederikshavn finns mer att se än man anar. Vi hann med att besöka grönområdet Bangsbo med bl.a. en botanisk trädgård och en säregen samling nyttostener (milstenar, kvarnstenar, polare ...). Vi gjorde en dagtur till Læsø, där vi studerade saltsjuderiet, såg på korsvirkeshus med svällande tjocka tångtak och kopplade av på en härlig badstrand.

Lindholm Høje. Foto: Lars-Olov Wallin

Vårt första ärende i Ålborg var att besöka Lindholm Høje, ett av Danmarks främsta fornminnen. I det ganska höglänta området, på norra sidan om fjorden, finns gravar från tiden 400 – 1 000 e.Kr. och man kan fortfarande ana en ”fossil åker” i terrängen. Museet är imponerande. Vi frågade på turistbyrån efter en botanisk trädgård och fick svaret att någon sådan inte fanns, men tack vare ett personligt tips hittade vi till Urtehaven, en förtjusande örtagård, inte långt från Lindholm Høje.

Tångtäckt korsvirkeshus på Læsø.
Foto: Lars-Olov Wallin

Mols Bjerger är en nationalpark i ett backlandskap som bildades i slutet av istiden – en omväxlande trakt med åkrar, betesmarker, små skogspartier, fornminnen och ordnade vandringsleder. Vi missade dessvärre Lille Vildmose, ett fredat högmosseområde som eventuellt ska bli nationalpark. Vi hade tänkt göra en dagtur dit, men tyvärr var det den enda dagen under veckan då det regnade. I stället tog vi bussen till den lilla staden Hals vid Limfjordens mynning, där vi såg befästningsvallar från 1600-talet, bunkrar från andra världskriget och ett innehållsrikt, tankeväckande hembygdsmuseum.

Men Jylland lockar till återbesök. Det är inte långt dit.

*Anders Schærström
Björn Setterberg
Lars-Olov Wallin*

Den gamla fyren vid Skagen Korgen fyllides med glöd och hissades upp.
Foto : Lars-Olov Wallin

Hur gick det?

Tredje gången gillt

med Ulla Ersmark till Gillberga gryt. Första gången vi försökte besöka Gillberga gryt i Edebo socken hösten 2012 hindrades vi av att stig och skog var översvämmade. Ett andra försök att organisera ett besök gjordes under våren 2013 men lockade för få deltagare.

I ett tredje försök samlades 13 personer, söndagen den 6 oktober med tre bilar i Bergshamra, med stora förväntningar att kunna nå fram till grottan. Sommaren och hösten har varit regnfattiga så risken för översvämning var minimal.

Efter en dryg timmes bilkörning genom det vackra uppländska landskapet samlades vi vid Edebo kyrka. Därifrån går vägen till grottan som är skyltad "Gillberga". Den är smal och går genom ett stort sommarstugeområde i skogen. Väl framme parkerade vi på samma ställe som förra året. Där finns en informationsskylt om grottan med vägbeskrivning. Stigen till grottan, som går över den förra året översvämmade myren, var nu så torr att vi inte alls behövde de stövlar som varit helt otillräckliga året innan.

Där myren tog slut tornade en mäktig stenhög upp framför oss bestående av jättestora block.

Ett flertal håligheter syns bland blocken. De flesta tycks dock inte leda vidare, men ett hål en bit ovanför marken hade en fortsättning. Där syntes även spår av besökare. Det var lite besvärligt att klättra in, eftersom stenblocken ligger snett och

Foto: ClaesGöran Ström

vint, men ett rep underlättade. Vi var glada åt det varma och torra vädret som gjorde att vi inte halkade på de lutande stenblocken. Det blev snabbt mörkt så att våra medförda ficklampor kom väl till pass, men längre in vidgade sig grottan och det kom ljus uppifrån. En stega fanns därinne, som ledde upp mot ljuset. Några dödsföraktande deltagare dristade sig till att klättra upp för stegen och upptäckte att det gick att komma ut den vägen.

Ovanför grottan syntes att det sönderkrossade berget var ganska lokalt. Intill låg opåverkade berghällar på ungefär samma höjd som det krossade berget. Efter en kringgående promenad kom vi åter ned i nivå med mossen där de andra redan kommit ut ur grottan och börjat inta matsäcken.

På hemresan gjorde vi en avstickare till heliga Birgittas födelsegård Finsta där vi besåg hennes "grotta". Det som slog oss var att den liknade Gillberga Gryt. Det var samma typ av krossat berg i stora block.

Lars Innings

Foto: Lars Innings

Runsaborgen

Repris av en vandring mellan Upplands Väsby och Rosersberg som FNSiN gjorde för ca tjugo år sedan.

Dagen var inbjudande, skön ljum luft och växtlighetens höstfärger i solsken och skuggor över löven som ännu satt kvar på träden.

Från startplatsen Upplands-Väsby station vandrade vi 6 personer genom bebyggelse norrut och på mindre vägar till Oxundasjöns södra spets. Här ligger Lövsta stuteri med stora stallar och hagar. Tre rara små skulpturer av föl stod fritt placerade mellan husen. Vandringen fortsatte längsmed sjön och ängar, vidare på körvägar och stigar genom kuperad skog. Lärkträd växte på flera ställen längs vägen. Barren, som fälls, lyste vackert klargula. Obekräftade källor säger att lärkträd, som är snabbväxande, förr planterades som gränsmärken mellan egendomar.

Foto: ClaesGöran Ström

Från upplandsledens asfaltväg såg vi Runsa slott från 1600-talet och närmade oss Runsaborgen. Efter att ha passerat ett stort gravfält och en av Sveriges största skeppssättningar, 56 meter lång, och stora slånbärssnår med mogna bär, stegade vi efter ca tre timmar upp på Fornborgen.

Branta sluttningar och utsikt över mälardalens Skarven mot Sigtuna och Sandviks Skans, talar för att Runsaborgen ingick i ett försvarssystem, en befäst stormannagård, bebodd under folkvandringstid. Arkeologer har även funnit spår av en äldre bosättning från bronsåldern.

Efter rast och utforskning av borg och vyer kom vi till Oxundasjöns norra spets och ån mot Rosersbergsviken. Rosersbergs slott skimrades i den stora parken. Nu återstod några kilometer gångväg till pendeltåget. Nöjda efter vandring 17 km och trivsamt umgänge pustade vi ut på pendeltåget under resan hemåt.

Monica Ajne

Gravfältet vid Runsaborg. Foto: ClaesGöran Ström

Konsten i Farsta Strand

Vi var tretton stycken som hade mött upp på Erik Elvers vandring från Farsta Strands tunnelbana till Farstanäs med speciell uppmärksamhet på konst i området. Vi stod först på Stieg Trenters torg som har sitt namn efter deckarförfattaren och Stockholmsskildraren Stieg Trenter, 1914-67, som växte upp i Farsta Strand.

Vid Glava gränd nära Stieg Trenters torg såg vi ”Bästisar”(flicka med nalle, matande höna) och dessutom ett par katter, alla tre utförda av Aline Magnusson. Vid Edö servicehus fanns två emaljmalningar: Solitär och Komet passerande Gryts skärgård av Björn Selder och dessutom Gosse och Häst av David Wretling.

Vid Magelungsskolan hittade vi inte lekskulpturen Alf Alek av Ivan Jacobsson, däremot en elegant utskuren blomma i en stubbe (av okänd konstnär).

I närheten av Farsta Gård studerade vi en runsten från 1000-talet. Erik kan läsa runor och förklarade bokstäverna för oss.

Ytterö Sjukhem hade Livskraft-Tegelkraft av Ulla Viotti, Betande Gäss av Maud Spangenberg och Utsnitt av Harry Modin..

Man kunde se bävergnagda träd vid Magelungen men inga bävvar, vilket inte är så konstigt eftersom de är nattdjur. Vi gick över bron, som lär kallas Militärbron eftersom den haft föregångare som byggts av militären. Vacker utsikt från bron. På andra sidan bron åt vi vår matsäck och vi hade tur såtillvida att regnet kom först efter matpausen. Ett ganska ordentligt regn.

Bävren var utrotad på 1870talet i Sverige. Man jagade den för pälsens skull och för bävergället som ansågs ha medicinska egenskaper. Bävrarna äter bland annat barken av sälg och vide som innehåller salicylsyra. Salicylsyra har ju blodförtunnande egenskaper. Bävergället bildas av både hane och hona och används av bävrarna för att smörja in pälsen med. På 1920talet planterade man ut bävvar från Norge och stammen har ökat kraftigt. Det finns idag många tusen bävvar i Sverige. Även i Danmark har bävvar planterats ut. Bävrarna i Finland härstammar till en viss del från utplanterade nordamerikanska bävvar som tillhör en annan art, som inte kan korsa sig med vår europeiska bäver. Bävvar är nyttiga genom sitt dammbyggnad och har planterats ut på flera andra håll i Europa.

Sammanfattningsvis en intressant och lärorik vandring. Tack.

*Text: Kåre Strömberg
Foto: Claes Göran Ström.*

Program

SKIDÅKNING

I skrivande stund ser det ovisst ut om det ska bli något skidföre, men vårt klimat kan överraska, så vi ger inte upp hoppet. Vi håller oss beredda att åka med kort varsel när/om förhållandena medger, i Nackareservatet, Täbyskogarna, på Lovön eller var det kan passa. Naturligtvis tar vi med något att äta och dricka under färden. Hör av dig om du känner dig lockad, så försöker vi samordna oss.

Anders Schærström, 08-758 30 03;

anders.schaerstrom@telia.com

Unn Hellsten, 08-600 26 42;

unn.hellsten@telia.com

Sara Mariasdotter, 08-742 66 43; 076-8008837

hibiskus47@hotmail.se

NORRVIKEN RUNT

När och om isen lägger sig så är det dags för en tur Norrviken runt på skridskor och / eller skidor. Möjlighet att promenera finns också.

Är du intresserad så hör av dig till Anders Tunevi tel 070-568513

eller anders@anderstunevi.se

SKAGENMÅLARNA

Söndag den 26 januari, Waldemarsudde

Idag är sista tillfället att se utställningen av Skagenmålarna på Waldemarsudde. Vi kan göra det tillsammans. Guidning startar klockan 14. Låt oss samlas senast kl 13:45 i entrén.

Om du vill får du gärna meddela i förväg att du tänker komma. Anders Schærström; 08-758 3003; anders.schaerstrom@telia.com.

LANDSKAPSRESEFÖRMÖTE

torsdag 6 februari kl 18.00 i Baltzar

Förra våren bestämdes att 2013 års resa skulle gå till Halland, vilket den som bekant också gjorde. Många var intresserade av en resa i Lappland, och det bestämdes också att 2014 års resa skulle gå dit. Några av de intresserade gjorde dock en Lapplandsresa på egen hand redan förra somma-

ren, och frågan är nu om de vill åka dit igen. Är så fallet går resan dit som bestämt, men vi träffas då för att dryfta detaljer - vad vi skall se och hur vi tar oss dit. En möjlighet är att flyga till Luleå och hyra bil(ar) där, en annan att ta Inlandsbanan till t ex Jokkmokk eller Gällivare. Det senare är mysigt och miljövänligare men mera tidskrävande.

Andra landskap som varit uppe på förslag är (bl. a) Östergötland, södra Bohuslän, Gotland och Småland.

Mitten av sommaren rekommenderas för Lapplandsresa med tanke på de ljusa nätterna. Fundera på vart du vill åka, meddela mig gärna ideer i förväg men om du kan kom till förmötet och diskutera. Skicka helst förslag till e.elters@bredband.net, annars ring 08-858488.

Vidare finns det funderingar på en resa till Härjedalen, under sakkunnig ledning av Kjell Linér. Vi räknar med att diskutera även den vid mötet. Se sidan 18 i detta nummer av NOS.)

BELLA COOLA OCH NUXALK-NATION

-Carl Johan Gurt berättar om Nordvästkustindianerna

Måndag 24 februari kl 18

Lokal: Baltzar,
Baltzar von Platens gata 11, Stockholm

Carl Johan Gurt, känd expert på amerikanska Nordvästkustindianer, kommer att berätta och visa bilder från sin resa i somras till Bella Coola och Nuxalk-Nation 60 mil norr om Vancouver. En resa genom ett av de grizzlybjörn-tätaste platserna i världen. Ett mycket isolerat område, med gigantiska helt skogsklädda berg, Carl Johan kan berätta om offergåvor vid platser där

man funnit unika hållristningar, och visa områden där man kan se spår av Sasquatch - även kallad Big Foot i Amerika.

Carl Johan besökte ett indianfolk som kan vara världens äldsta folkgrupp - mitokondrie-DNA visar på 78 000 år - och deras språk beräknas vara 14 000 år gammalt.

TEATERHISTORIA - FRÅN ANTIKEN TILL SHAKESPEARE

Torsdag 6 mars kl. 18.00

Lokal Baltzar

Teaterlivet har tagit sig många uttryck genom historien - såväl skådespeleriet som lokalerna där det har ägt rum. Med Shakespeare förnyades teatern, inte enbart genom hans pjäser, utan också själva teaterlokalerna. Före 1570 fanns inga teaterbyggnader i London. Skådespel uppfördes i kyrkor, slottssalar, på värdshus eller på gatan. Den legendariska the Globe byggdes 1598 av Shakespeares teatersällskap. Ett konkurrerande sällskap lät bygga the Swan.

I år är det Shakespearejubileum. Ett osökt tillfälle att låta Adèle Schreiber ge oss en inblick i teaterns historia med fokus på den medeltida teatern och den elisabetanska teatern.

Fika serveras till självkostnadspris.

Kontaktperson: Soili Bisi Ström,
e-post: bisi-strom@bredband.net.

VÅRMÖTE

Måndag 24.3 kl. 18.00

Lokal Baltzar

Medlemmarna i Föreningen Natur och Samhälle i Norden kallas härmed till ordinarie medlemsmöte på ovan angivna tid och plats.

Dagordning

1. Val av mötesordförande, sekreterare och två justerare.
2. Fastställande av röstlängd.
3. Mötets behöriga utlysande.
4. Fastställande av dagordningen.
5. Protokoll från höstmötet.
6. Verksamhetsberättelse för 2013.
7. Resultat- och balansräkning för 2013.
8. Revisionsberättelse
9. Fastställande av balansräkning för 2013.

10. Fråga om ansvarsfrihet för 2013 styrelse.
11. Motioner (skall vara styrelsen tillhanda senast tre veckor före vårmötet)
12. Fyllnadsval till funktionärsposter.
13. Information om samarbete med andra föreningar.
14. Övriga frågor

Efter mötet: bilder och berättelser från landskapsresan.

Kaffe, te och smörgåsar serveras.

Författarmöte:

HENNY UTSI ÅHLIN – OM KRIG OCH FRED

Onsdag den 26 mars, klockan 18.

Lokal: Föreningen Norden, Hantverkargatan 29.

Henny Utsi Åhlin växte upp i Mertajärvi, Karesuando, med släkt i Finland och Norge. Född 1930 och bosatt i gränstrakterna såg hon som mycket ung andra världskrigets följder på nära håll. Med kriget kom fiendskap, misstänksamhet och död till bygden. Henny såg, hon hörde, hon har kommit ihåg och berättat genom sin gärning som textilkonstnär, lärare och författare.

Minnen från krigsåren har hon återgett i böckerna *Nordkalotten brinner* och *Krigets vindar över Nordkalotten*. Under förra året gav hon ut poesisamlingen *Dikt och visa*, (Kalejdoskop 2013) Också i poesin finns en efterklang av krigsminnen, tillsammans med en aktning för livets skörhet och en intensiv fredslängtan.

När hon nu gästar oss kommer hon att berätta några av de minnen från krigsåren som har följt henne samt läsa ett urval dikter.

Samarrangemang med Föreningen Nordens

Stockholmsavdelning och

Studieförbundet Vuxenskolan.

GOTSKA SANDÖN maj 2014

Ända sedan föreningens allra tidigaste år på 1970-talet har vi ordnat minst en resa per år till Gotska Sandön. Inför 2014 har vi preliminärt bokat platser för utresa från Nynäshamn torsdagen den 29 maj och hemresa från Gotska Sandön söndagen den 1 juni.

Eftersom grupperna från föreningen har varit

små de senaste åren har vi den här gången bara bokat tio platser. (Förut har vi haft 15 -20 deltagare och rentav fler.) Så länge det finns lediga platser kvar kan vi naturligtvis utöka bokningen, men dröj inte med att höra av dig om du är intresserad! I synnerhet stugor och hyrtält kan snabbt bli fullbelagda.

Logialternativ: 4-, 3- eller 2-bäddsrum i stuga, vandrarhem (dvs. 3 - 4 bäddar i ett rum), hyrtält eller eget tält. I stugorna finns det ett litet kök. De som bor i vandrarhem eller tält använder gemensamt kokhus och det brukar fungera utmärkt. Hyrtält är tält som står uppställda på trätrallar och innehåller två sängar, hyfsat utrymme och relativt högt i tak.

Priset var förra året (resa + 3 nätter) per person vid övernattning i 2-bäddsrum 2200 kr, hyrtält 1740 kr, eget tält 1330 kr. Priserna för 2-bäddsrum och hyrtält är under förutsättning av två personer delar på dem. Vill man ha ett eget rum eller hyrtält blir priset högre. Priserna kan komma att ändras, när vi fått aktuella uppgifter från bokningskontoret i januari.

Upplysningar

Erik Elvers: e.elvers@bredband.net;

08-85 84 88

Anders Schaerström:

anders.schaerstrom@telia.com; 08-758 30 03

Anmälan snarast till Erik Elvers.

HÄRJEDALEN SOMMAREN 2014

Mina fjäll i nordvästra Härjedalen har jag besökt ofta under 64 år, det är därför de är mina. Jag har dock länge tänkt visa dem för några privilegierade medlemmar i vår förening.

Områdets huvudord är Ljungdalen, en liten by med vandrarhem, restauranger, matbutik m.m., och som är utgångspunkt för vandringsleder i Sveriges sydligaste högfjällsområde med de högsta topparna söder om norra Lappland. Det är längre till Sarek än till Stockholm.

Dagsvandringar från bilvägar, bl.a. på kalfjället Flatruet. Bilar att hyra finns i Funäsdalen, dit direktbuss från Stockholm. Torrast att gå i början av augusti, då myggen blivit färre och vattnet är minst kallt. Förutom landskapets mäktigaste natur finns här även de intressantaste fornlämnningarna lättillgängliga.

Ring mig angående möte, i början av mars 2014 om intresse finns. Tel. 08-583 563 93. Kjell Linér

BEREDSKAP FÖR CYKLING

Det finns FNSiN-medlemmar som tycker om att cykla. Vid några tillfällen genom åren har vi ordnat cykelresor och cykelutfärder på närmare håll. Vi har cyklat på Bornholm, Jylland och Rügen, Roxen runt m.m. Några av oss har rentav kört Vätternrundan.

Det är emellertid inte alltid genvägen har varit så stort, när cykling har stått på programmet. Delvis kan det bero på att vi bor utspridda och att det kan bli långt till en gemensam utgångspunkt. Och ibland kolliderar en programpunkt med något annat. Därför tänker vi att vi skulle kunna bilda en liten intressegrupp, så kan vi resonera om idéer på kortare eller längre sikt.

Om du är intresserad av att ta cykeln på resor eller mindre utfärder får du gärna höra av dig till någon av oss. Anders Schaerström, Erik Elvers, Camilla Berg (adresser, se NOS s. 2), Björn Setterberg, bjoset@worldmail.se.

NOS tipsar

Från Föreningen Norden

Grannland – Lettland

Torsdagen den 16 januari, kl.14.00 Föreningen Norden, Hantverkargatan 29

Lettlands ambassadör Gints Jegermanis informerar om dagens Lettland. I år införs Euro som valuta, Riga är liksom Umeå kulturhuvudstad och mycket mer kommer att hända under 2014.

Herman Lindqvist om sin nya bok om Finlands historia

Måndagen den 27 januari, kl. 19.00 i Norrtälje Folkets hus. Entré 60:-

Buss går från Tekniska Högskolan/Östra station kl.17.20 SL-kort gäller.

Meddela gärna Gunnar Stenarv 070-5463014

gunnar.stenarv@gmail.com, om du kommer med till Norrtälje.

Vändpunkter i svensk utrikespolitik

Torsdagen den 13 februari, kl.14.00 Föreningen Norden, Hantverkargatan 29, Sthlm.

Ambassadör Mats Bergqvist talar om grundläggande vändpunkter i den svenska statens förhållanden till omvärlden. Mats Bergqvist har varit svensk ambassadör i Tel Aviv, Helsingfors och London och ordförande för Utrikespolitiska Institutet.

”Så funkar Norden och Europa ”

Lördagen den 15 februari mellan 12 och 17. FNUF:s kontor på Hantverkargatan 29, Sthlm. Seminariet är gratis och vi bjuder på lunch och kaffe. Vilka olika organisationer sysslar med nordiskt samarbete? Vilka skillnader finns det mellan europeiskt och nordiskt samarbete? Hur samarbetar de nordiska länderna inom EU?

Anmäl dig här: <http://simplesignup.se/event/36964-saa-funkar-norden> senast den 12 februari.

Edvard Munch 150 år

Onsdagen den 5 mars, kl. 18.

Föreningen Norden, Hantverkargatan 29

Förra året var det 150 år sen han föddes. I år, **2014, är det 70 år sen han dog.** Hans Lundén berättar om Edvard Munch, en aktuell konstnär.

Hans Lundén är folkhögskollärare och föreläsare i kulturhistoriska ämnen.

Arrangör: Föreningen Nordens Stockholmsavdelning

Från Samfundet Sverige-Färöarna

Diabilder från Färöarna

Onsdagen den 19 februari kl.18.30

Baltzar träfflokal, Baltzar von Platens gata 11nb

Under sommaren 1977 var Kjell Havring volontär genom IAL, Internationella arbetslag, och deltog i byggandet av simhallen på Hestur. Kjell visar bilder från byggnationen men också naturbilder från andra öar.

Enkel förtäring till självkostnadspris.

